

АДМІНІСТРАТИВНІ СТЯГНЕННЯ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ

**МАЛІНОВСЬКИЙ Євген Анжелович - бакалавр, військова частина А0351,
центр забезпечення**

DOI 10.32782/NP.2022.2.9

В статье проанализированы проблемные вопросы административных взысканий, применяемых при назначении наказания военнослужащим. Обосновано, что единственным фактическим основанием привлечения военнослужащих к административной ответственности есть совершение ими административного проступка. Установлено, что для военнослужащих действующее административное законодательство предусматривает применение таких административных взысканий, как предупреждение, штраф, возмездное изъятие предмета, ставшего орудием совершения или непосредственным объектом административного правонарушения, конфискация предмета, ставшего орудием совершения или непосредственным объектом административного правонарушения, денег, полученных в результате совершения административного правонарушения, лишения специального права, предоставленного гражданину, а также запрет занимать должности в государственных органах и их аппарате. Обосновано, что административная ответственность наступает за нарушения, не относящиеся к служебной деятельности, а дисциплинарная ответственность – за нарушения, связанные с исполнением служебных обязанностей.

Ключевые слова: административная ответственность, военнослужащий, административные взыскания, дисциплинарная ответственность.

Обґрунтування вибору теми дослідження

Інтенсивне реформування Збройних Сил України, їх розвиток для формування боєздатних, мобільних, якісно підготовлених, всебічно забезпечених, професійних воєнних сил на фоні складної воєнно-політичної, оперативної-стратегічної та економічної ситуації визначили низку проблем функціонування сил оборони, серед яких необхідність підвищення професійного рівня персоналу, створення достатнього військового резерву, зміцнення військової дисципліни з викоріненням негативних явищ у військовій сфері, які набули пріоритетного значення. На вимогу Рішення Ради національної безпеки й оборони України «Про невідкладні заходи із забезпечення державної безпеки» від 4 листопада 2014 р. [1] були вжиті кардинальні заходи щодо посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за окремі військові правопорушення, вчинені в умовах воєнного стану та особливого періоду. Таке рішення є вкрай актуальним та сприятиме зміцненню дисципліни військовослужбовців.

Актуальною залишається проблема притягнення військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень на території проведення Операції об'єднаних сил. Рівень суспільної небезпеки та шкідливих наслідків негативно впливає на стан військової дисципліни, що, у свою чергу, відображається на боєготовності та боєздатності військових підрозділів і частин Збройних Сил України та порівняних до них військових форму-

вань. Серед примусових заходів, спрямованих на зміцнення законності і правопорядку у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, законодавством України передбачено адміністративну відповідальність за військові адміністративні правопорушення.

Стан дослідження проблеми

Провідні теоретики права та вчені адміністративісти ґрунтовно досліджували проблему відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України. Найбільш вагомий внесок зробили С.А. Авак'ян, Ю.П. Битяк, С.Н. Братусь, А.С. Булатова, В.Н. Дубровіна, А.О. Кондрашова, О.О. Косована, А.В. Кудашкіна, А.І. Стахов, В.Г. Стрекозова, М.С. Строгович, Р.Л. Хачатуров, С.О. Шапаренко, І.Б. Цимбаренко та інші.

Проте активне реформування держави в період особливого стану в Україні зумовлює більш детальне та глибоке вивчення зазначеного питання.

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі наукових досліджень фахівців у галузі права охарактеризувати адміністративні стягнення, які застосовуються при призначенні покарання військовослужбовцям та надати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення зазначеної сфери суспільних відносин.

Виклад основних положень

Адміністративна відповідальність військовослужбовців – це форма юридичної відповідальності за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків військовослужбовцями та не є кримінально караним. Вона розповсюджується також на військовозобов'язаних у період проходження ними військових зборів. У пункті 45 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення» [2]. Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміні-

стративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках [2]: а) правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби; б) порушення публічного порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини; в) правопорушення, вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку. Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку.

У 2015 році Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [3] уперше запроваджено адміністративну відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень. Зокрема, запроваджено відповідальність за відмову від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника), самовільне залишення військової частини або місця служби, необережне знищення або пошкодження військового майна, зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, порушення правил несення бойового чергування, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поведіння зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями. Також унесено зміни щодо процесуального оформлення вчинення військових адміністративних правопорушень: так, командирам (начальникам) військових частин надано право складати адміністративні протоколи. Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б КУпАП,

за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Стаття 24 КУпАП установлює систему стягнень за вчинення адміністративних правопорушень [3]. Однак не всі з передбачених цією статтею адміністративних стягнень можуть застосовуватися до військовослужбовців, а саме: громадські роботи, виправні роботи, суспільно корисні роботи, штрафні бали, адміністративний арешт та видворення за межі України; а до військовослужбовців строкової служби – водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань у разі порушення правил дорожнього руху, крім того, – штраф.

Поряд із цим, згідно зі змінами до чинного законодавства, до військовослужбовців за вчинення військових адміністративних правопорушень може бути застосовано такий вид стягнення, як арешт з утриманням на гауптвахті. Відповідно до ст. 32-1 КУпАП, «арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців жінок». Це покарання відбувається на гауптвахтах Служби правопорядку в спеціальних приміщеннях, які обладнано в органах управління Служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців-чоловіків.

З наведеного насамперед вбачається, що адміністративна відповідальність настає за порушення, які не стосуються службової діяльності, а дисциплінарна відповідальність – за порушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків.

Кожне з закріплених у ст. 24 КУпАП стягнень нерівнозначне іншому за об'єктом стягнення, всі вони не співпадають за об'ємом і тяжкістю покарання. Ця різноманітність відображає множинність об'єктів адміністративних правопорушень і способів посягання на них, а також нерівномірний ступінь суспільної небезпеки правопорушення. Це дозволяє враховувати при призначенні стягнення ха-

ракти вчиненого проступку і особу правопорушника.

Для військовослужбовців чинне адміністративне законодавство передбачає застосування таких адміністративних стягнень, як попередження, штраф, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення чи грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, позбавлення спеціального права, наданого громадянину, а також заборона займати посади в держаних органах та їх апараті.

Першим серед видів адміністративних стягнень названо попередження. Це найбільш м'яке адміністративне стягнення, оскільки воно не обмежує майнових та інших прав правопорушника, а має лише виховний вплив.

При визначенні суті попередження як заходу адміністративного стягнення більшість авторів дотримуються думки, що воно полягає в офіційному, від імені держави, осуді протиправного діяння органом адміністративної юрисдикції і в попередженні правопорушника про недопустимість таких дій надалі [4, с. 19; 5, с. 19; 6, с. 32].

Попередження передбачене як основне стягнення. А це означає, що до нього, як і до будь-якого іншого основного стягнення, може бути приєднане передбачене законодавством про адміністративні правопорушення додаткове адміністративне стягнення.

Ще одним видом адміністративного стягнення є штраф. Це одне з найбільш поширених адміністративних стягнень. Штраф в адміністративно-правовій літературі достатньо досліджений. Він визначається як грошове стягнення, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених КУпАП та іншими законами України (ст. 27 КУпАП) [3].

Грошовий характер штрафу полягає в тому, що, застосовуючи це стягнення, певний орган чи посадова особа зобов'язує правопорушника сплатити певну грошову суму. Але якщо раніше ця сума встановлювалася в пев-

них грошових одиницях, то відповідно до Закону України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу” майже всі штрафні санкції, передбачені в КУпАП, “прив’язані” до розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян [7]. Проте, МК України містить санкції за порушення митних правил, де розміри штрафу визначаються залежно від офіційно встановленого на день вчинення порушення мінімального розміру заробітної плати. За вчинення окремих правопорушень (статті 119, 120 МК України) передбачається застосування штрафу в процентному розмірі від суми несплачених митних платежів [8].

Що стосується розміру штрафу, то його граничні межі адміністративним законодавством України не встановлені. У законодавчій сфері це призводить до певного хаосу в застосуванні цього заходу стягнення. Як правильно вказує Є.В.Додін, “усталеною є тенденція законодавця до збільшення розміру штрафних санкцій, що застосовуються до особи, яка скоїла адміністративне правопорушення” [9, с. 73].

Найбільші розміри адміністративних штрафів для військовослужбовців встановлено у МК України. Так, відповідно до статей 115 і 116 МК України передбачається можливість застосування штрафу до тисячі офіційно мінімальних розмірів заробітної плати [8].

Достатньо великі грошові стягнення передбачені за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов’язаних з корупцією. Згідно зі ч.4 ст. 3 Закону України “Про засади запобігання та протидії корупції” покладає повноваження щодо складання протоколів про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов’язаного з корупцією, на відповідні підрозділи, зокрема Служби безпеки України [10]. Кадри цього відомства згідно із Законом України “Про Службу безпеки України” складають співробітники-військовослужбовці, працівники, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, а також військовослужбовці строкової служби [11].

З такими розмірами штрафів не може порівнятися практично жодна із санкцій статей особливої частини КУпАП, які можуть бути

застосовані до військовослужбовців. Виняток становить лише ст. 130 КУпАП, яка передбачає відповідальність за керування транспортними засобами в стані сп’яніння і в частині першій встановлює штраф розміром однієї тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а в частині другій за повторне протягом року вчинення того ж самого правопорушення – штраф розміром двох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян [3].

Найменший штраф, який може бути накладений на військовослужбовця, передбачено у ч. 1 ст. 127 КУпАП і становить він 0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Як бачимо, серед розмірів адміністративних штрафів немає певної сталості.

Адміністративний штраф, крім державного осуду поведінки правопорушника, тягне для нього певні майнові обмеження в грошовому вираженні. Отже, штраф є більш репресивною санкцією, ніж попередження, і повинен застосовуватися за більш серйозні правопорушення. Але, як вказує І.І.Веремеєнко, “ефективність штрафу значно знижується в результаті короткочасного, разового його застосування до правопорушника” [12, с. 88].

Слід зазначити, що застосування адміністративного штрафу до військовослужбовців до 1995 року виключалося. Законом України “Про засади запобігання та протидії корупції” від 11 червня 2009 року це правило було скасовано [10].

Певних змін у цьому напрямі зазнало і чинне адміністративне законодавство України. Відповідно до Закону України від 24 березня 1999 року “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України стосовно військової інспекції безпеки дорожнього руху” ст. 15 КУпАП було доповнено частиною четвертою, яка встановлює, що при порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення не застосовується [7].

Враховуючи особливий правовий статус військовослужбовців строкової служби, цю категорію громадян необхідно звільнити від адміністративного штрафу у всіх випадках вчинення ними адміністративних правопору-

шень. Солдати, матроси, сержанти і старшини строкової служби практично позбавлені можливості перебування поза межами військово-службових відносин. Їхні порушення загальноадміністративних правил одночасно посягатимуть на військову дисципліну. Відповідальність за такі проступки доцільно передбачити не у вигляді штрафу, який має короткочасний, разовий характер, а застосовувати дисциплінарні стягнення, що матимуть більш значне запобіжне значення.

Ще одним адміністративним стягненням, яке впливає на майнові права громадян, є оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Згідно зі ст. 28 КУпАП, це стягнення полягає у примусовому вилученні певного предмета (знаряддя або безпосереднього об'єкта правопорушення) за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вилученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат щодо реалізації вилученого предмета [3].

Застосування цього виду адміністративних стягнень до військовослужбовців передбачено за керування транспортними засобами в стані сп'яніння, ухилення від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан сп'яніння, вчинених повторно протягом року (ч. 2 ст. 130 КУпАП), а також за повторне протягом року керування водіями транспортними засобами, не зареєстрованими (перереєстрованими) у встановленому порядку, з підробленим номерним знаком, без номерного знаку або з номерним знаком, що не належить цьому засобу, а так само з умисно прихованим знаком (ч. 5 ст. 121 КУпАП). Оплатно вилучається в цих випадках транспортний засіб.

Нині чинним адміністративним законодавством України оплатне вилучення предмета передбачається як основне і додаткове стягнення одночасно. Однак той же І.І.Веремеєнко пропонує залишити це стягнення лише як додаткове, оскільки воно має чітко визначену спрямованість і абсолютно визначений характер [12, с. 10 - 11].

Подібно до попереднього адміністративним стягненням є конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Конфіскація полягає у примусовій безоплатній передачі цього предмета, що перебуває в приватній власності порушника, у власність держави за рішенням суду [3].

Відповідно до цього ч. 6 ст. 41 Конституції України встановлює, що конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом [13]. Таким чином, повноваження щодо застосування конфіскації зосереджені в судах, органах, які на професійному рівні здійснюють розгляд адміністративних справ, що покликано забезпечити дотримання права власності особи.

Як основне стягнення стосовно військово-службовців, конфіскація передбачена в ст. 115 МК України за переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю [8]. В усіх інших випадках, вчинення адміністративного правопорушення, за які військовослужбовці можуть нести відповідальність на загальних підставах, конфіскація, якщо вона передбачена в санкції відповідної статті, застосовується поряд з іншим адміністративним стягненням.

Особливе місце в системі адміністративних стягнень займає таке стягнення, як позбавлення спеціального права, наданого певному громадянину. Воно може бути застосоване на термін до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом [3].

Аналіз чинного адміністративного законодавства показує, що позбавлення окремих прав як адміністративне стягнення, яке може бути застосоване до військовослужбовця, встановлене за адміністративні правопорушення, пов'язані з неправильним використанням джерел підвищеної небезпеки і різноманітних громадських фондів. Стаття 30 КУпАП називає два види позбавлення спеціальних прав: права керування транспортними засобами і права полювання.

Позбавлення спеціального права може бути застосоване окремо або в поєднанні з конфіскацією чи оплатним вилученням.

І, нарешті, відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України "Про боротьбу з корупцією" на військовослужбовців може бути накладено таке стягнення, як заборона займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох

років з дня їх застосування. Як уже вказувалося вище, це стягнення передбачається лише як додаткове. Тобто воно може бути застосоване лише поряд із застосуванням штрафу. Крім того, це стягнення накладається лише за корупційні діяння, тобто такі, які передбачені у ч. 2 ст. 1 Закону України “Про боротьбу з корупцією”. Згідно з вищезгаданою Постановою Пленуму Верховного Суду України № 13 від 25 травня 1998 року, суд щоразу, вирішуючи питання про визначення покарання за вчинення корупційного діяння, повинен прийняти рішення про заборону правопорушнику займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня звільнення з роботи або іншого усунення його від виконання функцій держави [14].

Виходячи з такої категоричності з боку законодавця, який визначив розмір, тобто термін цього стягнення, слід зробити висновок про те, що заборона займати певні посади може бути встановлена лише на три роки – не більше і не менше.

Як уже вказувалося вище, до військовослужбовців і осіб, призваних на військові збори, не можуть бути застосовані такі адміністративні стягнення, як виправні роботи і адміністративний арешт. Причому застосування цих стягнень виключається ніби двічі. Один раз – згідно з нормою ч. 1 ст. 15 КУпАП, а другий – оскільки такі стягнення не передбачені в санкціях статей особливої частини КУпАП, диспозиції яких містять опис правопорушень, за які до військовослужбовців може застосовуватися адміністративна відповідальність. Закон України “Про боротьбу з корупцією” та МК України також не передбачають таких адміністративних стягнень, як виправні роботи і адміністративний арешт.

Будь-яких пояснень, чому застосування саме цих стягнень до військовослужбовців додатково виключається, в законодавстві не міститься. Очевидно, інші адміністративні стягнення мають короткочасний, одноактний характер застосування. Виправні роботи і адміністративний арешт мають певну протяжність у часі, і, звичайно ж, їх застосування може позначитися на несенні військової служби.

Отже, чинне законодавство України передбачає досить різноманітні заходи впливу

на особу військовослужбовця у разі вчинення ним певного адміністративного правопорушення. Це дає змогу диференційовано підходити до конкретного правопорушника при визначенні йому адміністративного стягнення і водночас свідчить про існування, поряд із кримінальною і дисциплінарною, адміністративної відповідальності стосовно військовослужбовців.

Висновки

Можна дійти висновку, що Накладання адміністративних стягнень на військовослужбовців проводиться згідно з КУпАП, МК України і Законом України “Про боротьбу з корупцією”. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить норму про адміністративну відповідальність військовослужбовців за правопорушення на загальних підставах та норму, яка відсилає до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України щодо притягнення до адміністративної відповідальності. На нашу думку, останнє або є зайвим, оскільки Дисциплінарний статут Збройних Сил України не регулює адміністративні правопорушення та адміністративну відповідальність, або потребує необхідності приведення норми у відповідність до норм Кодексу України про адміністративні правопорушення. Перспективи подальших пошуків автора в цьому науковому напрямку будуть спрямовані на поглиблення дослідження питань урегулювання адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України.

Література

1. Про невідкладні заходи із забезпечення державної безпеки: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 листопада 2014 року, введено в дію Указом Президента № 880/2014 від 14.11.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0014525-14#Text>
2. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Затверджено законом України від 24 березня 1999 року № 551-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано проблемні питання адміністративних стягнень, які застосовуються при призначенні покарання військовослужбовцям. Обґрунтовано, що єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку. Встановлено, що для військовослужбовців чинне адміністративне законодавство передбачає застосування таких адміністративних стягнень, як попередження, штраф, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення чи грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, позбавлення спеціального права, наданого громадянину, а також заборона займати посади в держаних органах та їх апараті. Обґрунтовано, що адміністративна відповідальність настає за порушення, які не стосуються службової діяльності, а дисциплінарна відповідальність – за порушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, військовослужбовець, адміністративні стягнення, дисциплінарна відповідальність.

SUMMARY

The article analyzes the problematic issues of administrative penalties that are applied in sentencing servicemen. It is substantiated that the only factual basis for bringing servicemen to administrative responsibility is their administrative misconduct. It is established that the current administrative legislation for servicemen provides for the application of such administrative penalties as warnings, fines, seizure of an object that has become an instrument or direct object of an administrative offense, confiscation of an object that has become an instrument or direct object of an administrative offense or money received as a result of committing an administrative offense, deprivation of a special right granted to a citizen, as well as a ban on holding positions in state bodies and their staff. It is substantiated that administrative liability arises for violations that do not relate to official activities, and disciplinary liability – for violations related to the performance of official duties.

Keywords: administrative responsibility, military personnel, administrative penalties, disciplinary liability.

1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

4. Анджівський В.С. і Тимченко І.А. Нове законодавство про адміністративні правопорушення. Київ: Політвидав України, 1987. 107 с.

5. Рябов Ю.С. Административная ответственность граждан и должностных лиц. Пермь: Кн. изд-во, 1984. 114 с.

6. Студеникина М.С. Что такое административная ответственность? Москва: Сов. Россия, 1990. 125 с.

7. Про внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу: Закон України від 7 лютого 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55/97-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Митний кодекс України: Закон України від 12 грудня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

9. Додин Е.В. Административная ответственность в свете Конституции Украины. Юридический вестник. 1997. № 3 С. 70 - 74.

10. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 11 червня 2009 року № 1506-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17#Text>

11. Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

12. Веремеенко И.И. Административно-правовые санкции. Москва: Юрид. лит., 1975. 192 с.

13. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

14. Про практику розгляду судами справ про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 13 від 25 травня 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-98#Text>